

УДК 636.2.033.082

А. Є. ПОЧУКАЛІН, С. В. ПРИЙМА, наукові співробітники

Інститут розведення і генетики тварин НААН

вул. Погребняка, 1, с. Чубинське Бориспільського р-ну Київської обл., 08321,

e-mail: priyma@i.ua

ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМ РОЗВЕДЕННЯ ЗА РОДИНАМИ У М'ЯСНОМУ СКОТАРСТВІ

Наведено чисельність тварин у м'ясному скотарстві за 2013 р., а також кількість та перелік кращих заводських родин у породах з визначенням тривалості господарського використання родоначальниць у стадах. За даними Держплемресстру, м'ясне скотарство представлено тринадцятьма породними формуваннями з

© Почукалін А. Є., Прийма С. В., 2014

Передгірне та гірське землеробство і тваринництво. 2014. Вип. 56 (II).
загальним поголів'ям 34 929 голів. У племінних стадах ведуть селекційно-племінну роботу з 534 заводськими родинами, серед яких найбільшу кількість мають волинська м'ясна та порода абердин-ангус.

Ключові слова: родини, родоначальниці, чисельність поголів'я.

Розведення за лініями і родинами – методи, які нерозривно пов'язані між собою та мають основну мету, яка зводиться до перетворення індивідуальних найбільш цінних господарськи корисних ознак у групі. Схожість тварин кожної родини приводить до якісної своєрідності і стійкої передачі впродовж поколінь екстер'єрних особливостей будови тіла та продуктивності [2, 6].

На сьогодні розведення за родинами у скотарстві набуло характеру статистичних даних, адже надає інформацію тільки про чисельність і рівень продуктивності, без аналізу в поколіннях особливостей господарськи корисних ознак, їх спадкової мінливості та вдалих поєднань з різними плідниками заводських ліній. Також потребує подальшої селекційної роботи удосконалення наявних та розробка більш досконалих методів оцінки родин у межах групи (гілки, відгалуження) та перспективних типів підбору окремих поєднань. Світовий досвід селекційно-племінної роботи з найкращою за молочною продуктивністю голштинською породою наводить багато прикладів, коли саме родини відігравали головну роль не тільки в отриманні рекордних показників, але й забезпеченні і реалізації генетичного потенціалу у наступних поколіннях через цінних плідників лідерів породи [3–5, 7].

Виявлення цінних родоначальниць та їх продовжувачів (дочок, онучок, правнучок і т. д.) набуває нового значення у м'ясному скотарстві, де тривалість господарського використання вища порівняно з молочним, що в подальшому може забезпечити племінну життєву оцінку як родоначальниці, так і родини [1].

Для аналізу племінного поголів'я у м'ясному скотарстві і родин було використано дані зоотехнічної звітності (форма № 7 «Звіт про результати бонітування великої рогатої худоби м'ясного напрямку продуктивності», 92 стад) та Державного реєстру суб'єктів з племінної справи у тваринництві за 2013 р. Основним методом дослідження був аналіз статистичних даних.

Формування заводських родин пов'язано не тільки з високими показниками продуктивності окремих видатних особин та відмінними відтворними якістьми, але й достатньою чисельністю маточного

поголов'я. За даними Державного реєстру, в Україні ведуть селекційну роботу з 13 м'ясними породами і внутрішньопородним типом, серед яких найбільш поширеними є волинська (31 %), абердин-ангус (23 %), поліська (14 %) та симентальська (8 %) м'ясні (табл. 1). Відсоток корів у структурі порід знаходиться на рівні 20–70 %, телиць від 17 до 61 %, а плідників від 0,4 (знам'янський тип) до 4 % (п'ємонтес). Загальна кількість тварин чоловічої статі становить 5823 голів, з них 88 плідників.

1. Наявність поголів'я за даними Держплемреєстру

Порода	Усього	Зокрема			
		корів		телиць	
		гол.	%	гол.	%
Абердин-ангус (АА)	8184	4110	50	2967	36
Волинська м'ясна (ВМ)	10891	4824	44	4300	39
Герфорд (Г)	131	54	41	35	27
Лімузин (Л)	563	270	48	197	35
П'ємонтес (П)	49	10	20	30	61
Південна м'ясна (ПМП)	2810	1122	40	1019	36
Поліська м'ясна (ПМ)	4719	2298	49	1734	37
Світла аквітанська (СА)	303	213	70	53	17
Симентальська м'ясна (СМ)	2753	1345	49	943	34
Сіра українська (СУ)	766	351	46	236	31
Українська м'ясна (УМ)	1842	831	45	584	32
Шароле (Ш)	1003	459	46	382	38
Знам'янський тип (ЗТ)	915	348	38	391	43
Усього	34929	16235	46	12871	37

Чисельність корів у племінних господарствах (табл. 2) знаходиться в межах від 10 гол. (ПАТ «Агрофорт» Київської області породи п'ємонтес) до 926 гол. (СТОВ «Зоря» Волинської області волинської м'ясної). Більшість суб'єктів з племінної справи мають у стаді від 101 до 300 корів, що становить 69 %, і лише у 14 % господарств цей показник коливається від 301 до 700 корів.

2. Розподіл чисельності корів у господарствах

Порода	Племінні статуси	Наявність корів		
		менше 100 гол.	101–300 гол.	301 гол. і більше
1	2	3	4	5

АА	20	5	11	4
І	2	3	4	5
ВМ	23	7	10	6
Г	1	1	-	-
Л	3	2	1	-
П	1	1	-	-
ПМП	6	1	4	1
ПМ	12	3	8	1
СА	2	1	1	-
СМ	8	4	3	1
СУ	2	1	1	-
УМ	4	1	2	1
Ш	4	2	2	-
ЗТ	2	1	1	-
Усього	88	44	61	12

За даними щорічних звітів про результати бонітування, в Україні нараховується 534 родини 9 м'ясних порід (табл. 3) з загальним поголів'ям 3684 гол., з них 2148 корів. Найбільша кількість родин зосереджена у волинській м'ясній породі, серед яких 54 родини ковельського внутрішньопородного типу. Кожна з досліджуваних родин у середньому представлена 7 тваринами.

3. Чисельність родин та їх кількісний склад

Порода	Кількість родин	Поголів'я, гол.		
		корови	телиці	усього
АА	134	330	293	623
ВМ	160	530	441	971
Л	15	66	34	100
ПМП	94	356	312	668
ПМ	40	253	50	303
СМ	20	85	79	164
УМ	39	262	87	349
СУ	21	111	97	208
Ш	11	155	143	298

Основним завданням широкого розповсюдження видатних задатків родоначальниці в стаді є її тривале господарське використання (табл. 4). Більшість родоначальниць мали від 6 до 9 отелень – 185 гол., а понад 10 років використовували в господарствах

164 родоначалниці. В господарствах (в основному це державні підприємства дослідні господарства), що займаються розведенням південної м'ясної, сірої української порід та шароле, слід відзначити родоначалниць, які народилися до 1989 р. і мали великий вплив на розвиток сучасних племінних якостей породи, саме з цих родин отримані продовжувачі заводських ліній.

4. Господарське використання родоначалниць у стаді, гол.

Породи	Рік народження родоначалниць			Господарське використання родоначалниць, років		
	До 1989	1990–1999	2000 і вище	До 5	6–9	10 і більше
АА	-	37	97	29	58	33
КВТ*	-	18	36	12	24	18
ВМ	1	43	62	26	35	41
Л	-	5	10	-	-	5
ПМП	42	15	11	38	17	12
ПМ	-	19	21	3	19	15
СМ	-	9	11	-	6	7
УМ	-	30	9	-	19	20
СУ	11	5	5	12	4	5
Ш	7	3	1	-	3	8
Усього	61	184	263	120	185	164

* Ковельський внутрішньопородний тип.

Найбільш численними родинами за породами: абердин-ангуська – Прайд 409 нараховує 15 голів (ГСЦ Київської області), ковельський внутрішньопородний тип – Тайни 9236, 26 гол., волинська м'ясна – Хитрої 9491, 21 гол. (СТОВ «Зоря» Волинської), лімузин – Пилочки 3302, 16 гол. (ПСП «Колос» Одеської), південної м'ясної – Бенци 1632, 42 гол. (ДПДГ «Асканійське» Херсонської), поліської м'ясної - Орхідеї 22, 23 гол. (СТОВ «Тетірське» Житомирської), симентальської м'ясної – Зозульки 5004, 26 гол. (ДПДГ «Чернівецьке» БіАПВ Чернівецької), української м'ясної – Найді 6980, 42 гол. (ПрАТ «Райз-Максимко» Полтавської), сірої української – Глорії 726, 41 гол. (ДПДГ «Каховське» Херсонської), шароле – Альпіни 58057, 63 гол. (ДПДГ «Гонтарівка» Харківської області).

Висновки. Для розвитку і прогресу порід м'ясного напрямку продуктивності слід використовувати метод розведення за родинами. Створення заводських родин нерозривно пов'язано з чисельністю

тварин у породах. Загальне поголів'я у м'ясоному скотарстві становить 34 929 голів, з яких 46 % - це корови і 37 % - первістки різних вікових груп. У середньому в 69 % племінних господарств зосереджено від 101 до 300 корів. Племінна робота проводиться з 534 родинами (3684 гол.), з яких 49 % (263 родоначальниці 2000 року народження і старші) є молодими і нині формують родинні зв'язки гілок і відгалужень у структурі материнських груп. Потреба у роботі з заводськими родинами в м'ясоному скотарстві є актуальною, адже перспективність цього методу вивчена недостатньо, а його вплив на господарські корисні ознаки недооцінений.

Список використаної літератури

1. Вороненко В. І. Характеристика тварин південної м'ясної породи, записаних до I тому Державної книги племінних тварин / В. І. Вороненко, П. М. Буйна, Л. О. Омельченко // Державна книга племінних тварин великої рогатої худоби південної м'ясної породи, що створюється (таврійський тип). У 2 т. – К. : Арістей, 2007. - Т. I. – С. 9–43.
2. Дубін А. М. Роль родин корів в удосконаленні породи / А. М. Дубін // Тваринництво України. – 2000. – № 11/12. – С. 12–15.
3. Прохоренко П. Н. Голштино-фризская порода скота / П. Н. Прохоренко. – Л. : Агропромиздат, 1985. – 238 с.
4. Самусенко А. И. Основные принципы селекционной работы с высокопродуктивными семействами в заводских стадах / А. И. Самусенко // Книга высокопродуктивного крупного рогатого скота симментальской и сычевской пород. – М. : Колос, 1976. – Вып. II. – С. 59–70.
5. Спека С. С. Поліська м'ясна порода великої рогатої худоби / С. С. Спека. – К. : [Б. в.], 1999. – 270 с.
6. Чекушкин А. Молочная продуктивность коров различных родственных групп / А. Чекушкин // Молочное и мясное скотоводство. – 2011. – № 2. – С. 8–9.
7. Янчуков И. Горизонты в селекции молочного скота / И. Янчуков, Е. Матвеева, А. Лаврухина // Молочное и мясное скотоводство. – 2011. – № 1. – С. 10–11.

Отримано 22.08.2014